

МОДЕЛЮВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

MODELING OF THE QUALITY MANAGEMENT OF THE TRAINING OF FUTURE BACHELORS IN THE SPECIALTY "PROFESSIONAL EDUCATION"

У статті подано результати дослідження особливостей моделювання менеджменту якості підготовки майбутніх бакалаврів за спеціальністю «Професійна освіта». Акцентовано увагу на пріоритетності підвищення якості освітніх послуг в умовах конкуренції та потреби у випускниках з високим рівнем професійної підготовки, ефективній організації освітньої діяльності щодо впровадження механізмів управління якістю, що задовольняють потреби як внутрішніх, так і зовнішніх стейкхолдерів. Обґрунтовано поняття якості підготовки майбутніх бакалаврів за спеціальністю «Професійна освіта» як комплексного показника дієвості освітньої системи, що визначається не лише рівнем знань здобувачів освіти, але й глибиною осмислення набутих компетентностей та здатністю застосовувати їх у практичній діяльності. Встановлено, що якість підготовки включає спроможність здобувачів освіти до самостійності в діяльності, критичного мислення, творчого підходу щодо розв'язання професійних проблем, вміння працювати в команді, а також володіння навичками міжособистісного спілкування та лідерства. З'ясовано, що якість підготовки майбутніх бакалаврів за спеціальністю «Професійна освіта» виявляється у здатності майбутніх випускників успішно інтегруватися у професійне середовище, адаптуватися до змін сучасного ринку праці та впроваджувати інноваційні підходи у професійну діяльність, а також в постійному самовдосконаленні та професійному розвитку. Змодельовано структурні компоненти менеджменту якості підготовки майбутніх бакалаврів за спеціальністю «Професійна освіта» через трактування її сутності у відповідності до вимог стандартів освіти, норм освітнього менеджменту, результатів моніторингових досліджень якості освіти, особливостей освітнього процесу, очікувань стейкхолдерів, стану ресурсного забезпечення освітнього процесу.

Ключові слова: професійна освіта, якість освіти, якість підготовки, управління якістю освіти, менеджмент якості підготовки майбутніх бакалаврів, забезпечення якості освіти.

The article presents the results of a study of the features of modeling the quality management of the training of future bachelors in the specialty «Professional education». Attention is focused on the priority of improving the quality of educational services in the conditions of competition and the need for graduates with a high level of professional training, effective organization of educational activities regarding the implementation of quality management mechanisms that satisfy the needs of both internal and external stakeholders. The concept of the quality of training of future bachelors in the specialty «Professional education» as a comprehensive indicator of the effectiveness of the educational system, which is determined not only by the level of knowledge of the students of education, but also by the depth of understanding of the acquired competencies and the ability to apply them in practical activities, is substantiated. It has been established that the quality of training includes the ability of students to be independent in activities, critical thinking, a creative approach to solving professional problems, the ability to work in a team, as well as the possession of interpersonal communication and leadership skills. It was found that the quality of training of future bachelors in the specialty «Professional education» is manifested in the ability of future graduates to successfully integrate into the professional environment, adapt to changes in the modern labor market and introduce innovative approaches to professional activity, as well as in constant self-improvement and professional development. The structural components of the quality management of the training of future bachelors in the specialty «Professional education» were modeled through the interpretation of its essence in accordance with the requirements of education standards, norms of educational management, the results of monitoring studies of the quality of education, features of the educational process, expectations of stakeholders, the state of resource provision of the educational process.

Key words: professional education, quality of education, quality of training, management of the quality of education, management of the quality of training of future bachelors, ensuring the quality of education.

УДК 378:015.31:172.15
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.2.25>

Почка К.І.,

докт. тех. наук, професор,
завідувач кафедри професійної освіти
Київського національного університету
будівництва і архітектури

Красильник Ю.С.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету
будівництва і архітектури

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Удосконалення системи управління якістю освіти має чимале наукове і практичне значення. Результати опитування Харру Monday (n=643) виявили, що 28,47% респондентів диплом при працевлаштуванні не знадобився. Тільки 12,3% опитаних зазначили, що без вищої освіти взагалі б не змогли працювати, а 32,16% – використовують отримані знання у своїй роботі. 40,5% опитаних вказали на важливість диплома для працевлаштування. На запитання про переваги вищої освіти респонденти відзначили: цікаві та корисні знайомства (67,5%), формування навичок (59,7%) і те, що вища освіта

дає необхідні теоретичні знання (58,9%). Серед недоліків респонденти відзначили: застарілі методи викладання (75%), відсутність достатньої практики (74%) та неактуальність інформації, що викладається (61,3%). Проведене дослідження засвідчило, що 31,4% респондентів вважають, що здобувати вищу освіту варто в будь-якому разі, оскільки це важливе підґрунтя для кар'єри, а 85,8% – вища освіта є обов'язковою для діяльності у сфері освіти і науки [14].

Отже, в умовах жорсткої конкуренції та потреби у випускниках з високим рівнем професійної підготовки перед закладами освіти постає

завдання підвищення якості освітніх послуг. У зв'язку з цим нагальною є розробка ефективної організації діяльності закладів вищої освіти та впровадження механізмів управління якістю, що задовольняють потреби як внутрішніх, так і зовнішніх стейкхолдерів. Повномасштабне російське вторгнення та його руйнівні наслідки, економічні трансформації становлять нові виклики щодо забезпечення якості освіти. Тому постановка проблеми впровадження ефективних засобів менеджменту якості підготовки майбутніх бакалаврів за спеціальністю «Професійна освіта» має глибоке соціально-економічне, світоглядно-філософське та психолого-педагогічне підґрунтя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Характер соціально-економічних перетворень є детермінуючим фактором якісних освітніх трансформацій. Зростає потреба в професіоналах в галузі професійної освіти, постійному оновленні змісту освітніх програм та використанні сучасних технологій навчання, забезпеченні конкурентоздатності випускників на ринку праці та їх спроможності продукувати якісні освітні послуги. Серед учених, які обґрунтували методологічні основи функціонування та розвитку освіти України на засадах інноваційності, концептуальні, а також змістові та функціональні характеристики поняття якості освіти, слід зазначити – В. Кременя, В. Лугового, О. Ляшенка, Н. Ничкало, В. Панка, В. Радкевич, Ю. Рашкевича, П. Сауха, С. Сисоєву та ін. (наукова і науково-організаційна складова забезпечення якості освіти); М. Ворник, І. Мельник, О. Скорбагатська та ін. (аналіз проблем управління якістю освіти в умовах диверсифікації освітнього простору); Н. Батечко, О. Біляковську, О. Грибко, Ю. Захарова, Т. Лукіну, С. Щудло та ін. (аналіз підходів щодо визначення сутності та змісту поняття якості освіти); М. Слатвінського, С. Цимбал-Слатвінську та ін. (управління якістю освіти в контексті євроінтеграційних процесів); Ю. Ямполь (економічні аспекти менеджменту якості освіти); О. Стойку (забезпечення якості освіти в контексті цифровізації); І. Булаха, О. Ляшенко та ін. (якість освіти як чинника її розвитку). Науковці Д. Карамішев, Н. Гришина, О. Грибко, Т. Ревенко, Н. Грабар, Н. Калінкіна, О. Ревенко, А. Герасименко, В. Горжанкіна приділили значну увагу вивченню теоретичних і методичних засад забезпечення якості освіти, факторів для її оцінки, обґрунтуванню вагомих засад створення механізмів моніторингу діяльності закладів вищої освіти, аналізу соціологічних аспектів дослідження якості освіти, визначенню пріоритетних напрямів удосконалення внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на те, що науковці приділяють належну увагу проблемам якості освіти, теоретичні та методичні підходи щодо

генерування інноваційних механізмів реалізації освітніх програм за спеціальністю «Професійна освіта» потребують подальшого дослідження та розробки стратегій для досягнення високої якості підготовки майбутніх професіоналів в означеній сфері.

Мета статті. Тому метою даної статті є розробка моделі менеджменту якості підготовки майбутніх бакалаврів за спеціальністю «Професійна освіта».

Виклад основного матеріалу. Різновекторні проблеми якості освіти – філософські економічні, соціальні, особистісні, управлінські – стали предметом досліджень В. Андрущенка, І. Булаха, Н. Батечка, А. Василюк, М. Голованя, О. Євтухової, С. Калашнікової, Є. Короткова, В. Кременя, В. Лугового, Т. Лукіної, О. Ляшенко, О. Пометун, Ю. Рашкевича, С. Толочко, Ю. Ямполь та ін. Основні підходи щодо визначення змісту поняття «якість освіти» подано в таблиці 1.

У сфері професійної освіти, опираючись на законодавчо-нормативну базу (закони України «Про освіту» (2017), «Про професійно-технічну освіту» (1998), «Про фахову передвищу освіту» (2019), «Про вищу освіту» (2014), «Про інноваційну діяльність» (2002), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016), указ Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030р.», «Національну економічну стратегію – 2030», розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 р.», «Про схвалення Стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 р.», «Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 р.», «Про затвердження Державної Стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр.», Концепцію розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в Україні (2018), Концепцію розвитку педагогічної освіти (2018), Брюггське Комюніке про зміцнення європейського співробітництва у сфері професійної освіти та навчання тощо), проводяться фундаментальні та прикладні дослідження з пріоритетних напрямів професійної освіти і фахової передвищої освіти для вирішення актуальних теоретико-методологічних проблем у галузі професійної освіти, педагогіки, психології та філософії освіти, а також забезпечується комплексний науково-методичний супровід майбутньої професійної освіти та професійного розвитку педагогічних працівників з урахуванням соціально-економічних змін, потреб суспільства та індивідуальних потреб у кар'єрному розвитку здобувачів професійної освіти [11].

М. Слатвінським та С. Цимбал-Слатвінською [12] узагальнено практичний досвід реалізації

Трактування дослідниками категорії змісту поняття «якість освіти»

Автор	Зміст поняття «якість освіти»
І. Булах (2006)	Сукупність властивостей і характеристик освітнього процесу, які надають йому здатність формувати такий рівень професійної компетентності особи, який задовольняє його потреби, потреби суспільства і держави як сьогодні, так і в майбутньому [3].
Т. Лукіна (2008)	Збалансована відповідність певного освітнього рівня численним потребам, цілям, умовам, затвердженим освітнім нормам і стандартам, яка встановлюється з метою виявлення причин порушення цієї відповідності та управління процесом поліпшення встановленої якості [7].
С. Щудло (2010)	Відповідність освіти сучасним та майбутнім (прогнозованим) потребам усіх суб'єктів освітнього процесу – держави, суспільства, роботодавців, академічної спільноти, студентів [15].
О. Ляшенко (2012)	Певна сукупність властивостей та характеристик освітнього процесу, що надають йому здатність формувати такий рівень загальноосвітньої і професійної компетентності, який задовольняє потреби громадян, суспільства і держави в цілому [8].
Закон України «Про освіту» (2017)	Відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг [10].
Н. Батечко (2017)	Складна система, що поєднує організаційну структуру, методики, процеси і ресурси необхідні для функціонування системи освіти з метою її відповідності вимогам та соціальним нормам, державним освітнім стандартам [1].
О. Біляковська (2017)	Відповідність освітньої доктрини соціальним вимогам і нормам (стандартам) [2].
О. Грибко (2020)	Інтегральна характеристика системи освіти, що відображає ступінь відповідності ресурсного забезпечення, освітнього процесу, освітніх результатів нормативним вимогам, соціальним й особистісним очікуванням [5].
Ю. Захарова (2022)	По-перше, інтегральна характеристика системи освіти, яка є відображенням ступеня відповідності ресурсного забезпечення, освітнього процесу та освітніх результатів нормативним вимогам, соціальним та особистісним очікуванням. По-друге, поняття якості освіти тлумачиться як сукупність різних складових, найвагомішими з яких є ті, що визначають рівень знань, умінь, навичок, компетенцій, особистісних та професійних якостей і досягнень всіх учасників освітнього процесу. По-третє, якість освіти – це системне поняття, це категорія, яка відображає всі аспекти розвитку освітньої системи. По-четверте, на рівні держави якість освіти – це відповідність освітньої системи вимогам і стандартам соціуму [6].
О. Стойка (2023)	Сукупність істотних властивостей і конкретних результатів навчання, до яких відноситься: певний рівень знань, умінь, навичок інтелектуального, морального, фізичного, психічного та соціального розвитку особистості, що відповідає запланованим цілям освіти, державному освітньому стандарту, потребам та очікуванням суспільства та усіх учасників освітнього процесу [13].
Ю. Ямполь (2023)	З філософської точки зору, будь-який об'єкт має якість в силу сутнісної визначеності і під якість освіти розуміється власне освіта (в українській філософії – моральні якості людини, її духовність); з педагогічної точки зору, метою освіти є розвиток особистості, що певною мірою пов'язане з якістю освіти, як оцінкою освітньої діяльності та вихованням кращих якостей людини. Якість освіти включає якість результату, якість освітнього процесу, якість умов (харчування, здоров'язбереження, медичне обслуговування і т.д.) і якість освітньої системи [16].

функціонування внутрішньої та зовнішньої стратегій якості освіти в контексті євроінтеграційних процесів, які виступають засобом для побудови найефективнішої моделі організації діяльності інноваційного закладу освіти, розробки стратегії підвищення результативності освітньої діяльності, трансформації стимулів і мотивів у кадровій політиці, відповідності цілей та завдань закладу освіти до ключових індикаторів ефективності. Ю. Ямполь [15] проаналізовано економічні передумови підвищення якості освіти в Україні та показано, що ринкова конкуренція спонукає освітні заклади до пошуку нових шляхів підвищення якості надання освітніх послуг, а саме: впровадження стандартів та критеріїв оцінки якості освіти, що сприяють підвищенню рівня підготовки випускників; створення привабливих умов для іноземних інвесторів; обмін

досвідом з провідними університетами та освітніми установами; залучення іноземних студентів, що є важливою передумовою розвитку освітнього сектора; впровадження системи бюджетування та фінансового контролю задля управління витратами та коштами на основі конкретних цілей та пріоритетів; удосконалення навчальних програм, методик викладання та організації навчального процесу.

М. Ворник, І. Мельник та О. Скоробагатською запропоновано концептуальну основу управління якістю освіти, спрямовану на стратегії внутрішнього оцінювання, залучення зацікавлених сторін і контекстно-специфічних рішень [4].

Кафедрою професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури здійснюється підготовка майбутніх педагогів

професійного навчання за спеціальністю 015 «Професійна освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Розроблено та реалізуються освітньо-професійні програми «Професійна освіта (Будівництво та зварювання)», «Професійна освіта (Машинобудування)» та «Професійна освіта (Комп'ютерні технології)». К. Почкою та Ю. Красильником проаналізовано законодавчо-нормативне та інституційне забезпечення якості освіти за означеною спеціальністю. Зроблено висновок, що саме унікальність освітньо-професійних програм є дієвим механізмом менеджменту якості підготовки майбутніх бакалаврів за спеціальністю «Професійна освіта» [9]. Окрім того, науково-педагогічними працівниками кафедри професійної освіти системно з'ясовуються детермінанти, які визначають якість змісту та методик викладання [17, 18].

Узагальнення результатів наукових досліджень [1, 2, 5, 6, 7, 15] та освітньої практики уможливило визначення поняття якості підготовки майбутніх бакалаврів за спеціальністю «Професійна освіта» як комплексного показника ефективності освітньої системи, що визначається не лише рівнем знань здобувачів освіти, але й глибиною осмислення набутих компетентностей та здатністю

застосовувати їх у практичній діяльності. Якість підготовки включає спроможність здобувачів вищої освіти до самостійності в діяльності, критичного мислення, творчого підходу до розв'язання професійних проблем, вміння працювати в команді, а також володіння навичками міжособистісного спілкування та лідерства. Крім того, якість підготовки виявляється у здатності майбутніх випускників успішно інтегруватися у професійне середовище, адаптуватися до змін сучасного ринку праці та впроваджувати інноваційні підходи у професійну діяльність, а також в постійному самовдосконаленні та професійному розвитку.

Аналіз змісту та структури поняття «управління якістю освіти» [3, 4, 8, 12, 13, 16] показує варіативність підходів до його розуміння, що дало можливість виокремити структурні компоненти менеджменту якості підготовки майбутніх бакалаврів за спеціальністю «Професійна освіта» через трактування її сутності у відповідності до вимог стандартів освіти, норм освітнього менеджменту, результатів моніторингових досліджень якості освіти, особливостей освітнього процесу, очікувань стейкхолдерів, стану ресурсного забезпечення освітнього процесу з урахуванням безпекових гарантій (рис. 1).

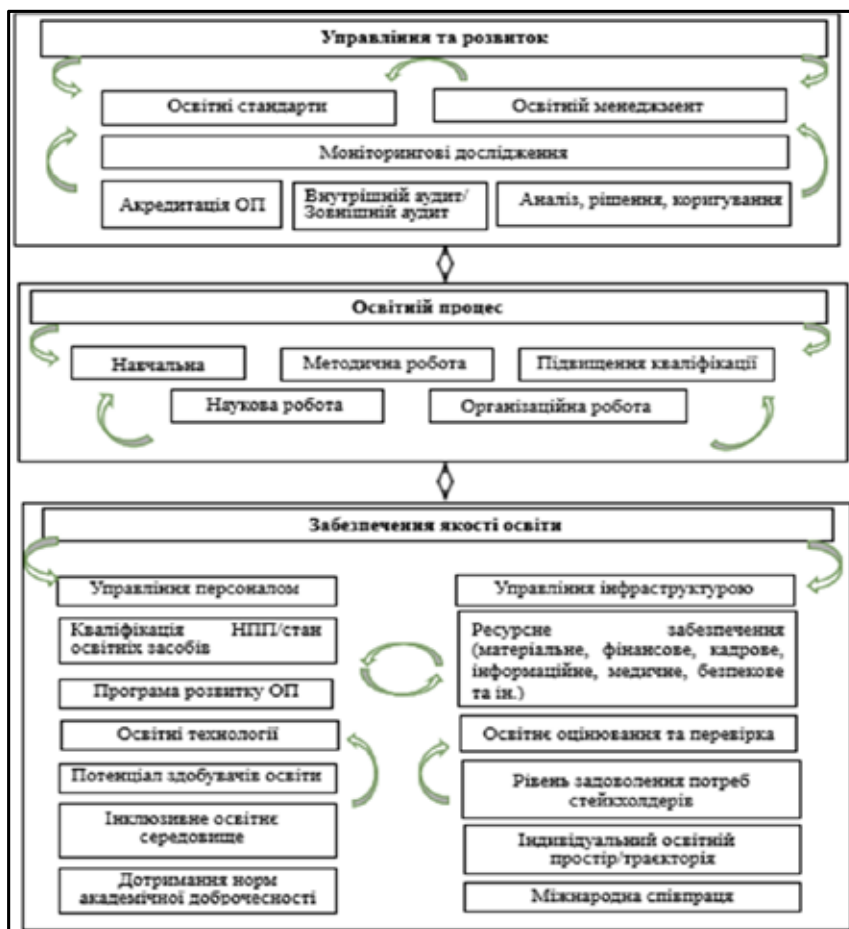

Рис. 1. Модель менеджменту якості підготовки майбутніх бакалаврів за спеціальністю «Професійна освіта»

Висновки. Таким чином, менеджмент якості підготовки майбутніх бакалаврів за спеціальністю «Професійна освіта», ґрунтуючись на освітніх стандартах, освітньому менеджменті, освітньому процесі та моніторингових дослідженнях, стимулює процес забезпечення якості освіти як системи, що включає компоненти – управління персоналом закладу вищої освіти, кваліфікацію науково-педагогічних працівників та стан освітніх засобів, програму розвитку освітніх програм, освітні технології, потенціал здобувачів освіти, інклюзивне освітнє середовище, дотримання норм академічної доброчесності, міжнародну співпрацю, управління інфраструктурою, ресурсне забезпечення (матеріальне, фінансове, кадрове, інформаційне, медичне, безпекове та ін.), освітнє оцінювання та перевірку, задоволення потреб стейкхолдерів, індивідуальний освітній простір/траєкторію.

Перспективами подальших розвідок у розглянутому питанні можуть стати дослідження змісту означених структурних компонентів менеджменту якості підготовки майбутніх бакалаврів за спеціальністю «Професійна освіта».

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Батечко Н. Феномен якості освіти в сучасному науковому дискурсі. *Освітологічний дискурс*. 2017. № 3–4 (18–19). URL: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/480/395> (дата звернення: 12.03.2024).
2. Біляковська О. О. Якість освіти : до генези поняття. Збірник наукових праць Херсонського державного університету. *Педагогічні науки*. 2017. Вип. 76(1). С. 24–28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znprr_2017_76%281%29_6 (дата звернення: 10.03.2024).
3. Булах І. Якість освіти та управління нею : головні показники визначення якості освіти. *Післядипломна освіта в Україні*. 2006. № 1(8). С. 71–74.
4. Ворник М., Мельник І., Скоробагатська О. Аналіз проблеми управління якістю освіти в умовах диверсифікації освітнього простору в Україні. *Академічні візії*. 2023. № 17. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/205/187> (дата звернення: 10.02.2024).
5. Грибко О. В. Основні підходи до визначення поняття «якість освіти». *Теоретико-методичні засади забезпечення якості освіти* : монографія. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2020. С. 31. URL: https://ipa.karazin.ua/wp-content/themes/education/filesforpages/science/Karamyshev_posl.pdf (дата звернення: 15.03.2024).
6. Захарова Ю. І. Аналіз підходів щодо визначення сутності та змісту поняття якості освіти. *Вісник Національного транспортного університету*. Серія «Економічні науки». 2022. Вип. 4 (54). С. 71. URL: http://publications.ntu.edu.ua/visnyk/54/069_076.pdf (дата звернення: 17.03.2024).
7. Лукіна Т. Якість освіти. *Енциклопедія освіти*. Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 1017–1018.
8. Ляшенко О. Якість освіти як чинник розвитку української школи. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2012. Вип. 4. С. 225–229. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpudpu_2012_4_31 (дата звернення: 04.03.2024).
9. Почка К. І., Красильник Ю. С. Удосконалення освітніх програм за спеціальністю «Професійна освіта»: інноваційний підхід. *Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України* : матеріали VI Міжнародної конференції (16 листопада 2023 року). Київ: ЦП «Компінт», 2024. 562 с.
10. Про освіту : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.03.2024).
11. Радкевич В. Наукова і науково-організаційна діяльність інституту професійної освіти НАПН України та перспективи його розвитку (2018–2022рр.). *Вісник НАПН України*. 2023. № 5(1). С. 1–26. URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/371/433> (дата звернення: 17.02.2024).
12. Слатвінський М., Цимбал-Слатвінська С. Управління якістю освіти в контексті євроінтеграційних процесів. *Економічні горизонти*. 2023. № 1 (23). С. 142–149. URL: <http://eh.udpu.edu.ua/article/view/276903/271695> (дата звернення: 24.02.2024).
13. Стойка О. Забезпечення якості освіти в контексті цифровізації професійної підготовки вчителів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 67. Том 2. 2023. С. 324.
14. Що не так (або так) із вищою освітою? Результати опитування *Happy Monday*. *Happy Monday* : веб-сайт. URL: <https://happy monday.ua/chy-potribna-vyshcha-osvita-rezultaty-opytuvannia> (дата звернення: 04.03.2024).
15. Щудло С. А. Якість освіти як соціологічна проблема. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили*. 2010. Т. 146. Вип. 133. С. 72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdusoc_2010_146_133_16 (дата звернення: 06.03.2024).
16. Ямполь Ю. Економічні передумови становлення менеджменту якості освіти в Україні. *Академічні візії*. 2023. № 21. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/461/425> (дата звернення: 04.03.2024).
17. Chernyshev D.O., Maksymiuk Yu.V., Krasyl'nyk Yu.S., Korchova H.L., Rudenko M.V. Peculiarities of technique of teaching technical disciplines in the institution of higher education of the building profile. *Опір матеріалів і теорія споруд*. 2022. Вип. 108. С. 35–62. URL: http://opir.knuba.edu.ua/files/zbirnyk-108/03-108_chernyshev_d.o._maksymiuk_yu.v._krasyl'nyk_yu.s._korchova_h.l._rudenko_m.v.pdf (дата звернення: 06.03.2024).
18. Chernyshev D.O., Pochka K.I., Korchova H.L., Krasyl'nyk Yu.S., Rudenko M.V. Didactic aspects of the transformation of clip thinking in the context of teaching of construction mechanics. *Strength of Materials and Theory of Structures* : Scientific-and-technical collected articles. Kyiv: KNUBA, 2023. Issue 11. P. 3–12. DOI: 10.32347/2410-2547.2023.111.3-12. URL: <http://omtc.knuba.edu.ua/article/view/296252> (дата звернення: 06.03.2024).